

BİLİM İLE İLİM AYNI MIDIR...? GAYRI MIDIR...?

FAHRİ SARRAFOĞLU

Sevgili Dostlar,

Aksaray Ticaret Lisesi'nde okurken hocalarımız daha çok ilim üzerinde dururlardı. İlim, ilim bilmektir. İlim kendin bilmektir. Sen kendini bilmezsen, ya nice okumaktır.” Bu sözü ezberlerdik. Faydası da oldu elbette. Sonra Ankara Ü. İletişim Bilgileri Fakültesi'ne başlayınca, bu sefer artık derslerde daha çok bilim konuşulmaya başlandı. Bilim üzerine dersler, kitap okumaya başladık.

Öncelikle şunu itiraf edeyim: Ben de çoğu kişi gibi uzun süre **“bilim”** ve **“ilim”** kelimelerini aynı anlamda, hatta sadece **“science”** karşılığı olarak kullandım. Ta ki, özellikle İslam felsefesi ve bizim kültürümüzdeki karşılığı üzerine biraz kafa yorana kadar. Aradaki fark sadece **etimolojik** değil, aslında çok daha derin: **epistemolojik**. Yani **“bilginin ne olduğu ve nasıl elde edildiği”**ne dair temel bir fark bu.

“Nasıl” mı, “Niçin” mi?

Bilim; evreni, maddeyi, doğa olaylarını gözlem ve deneyle araştıran sistemli bilgidir. Fizik, kimya, biyoloji, astronomi gibi alanları kapsar. Amaç, evrenin nasıl işlediğini anlamaktır. Bizim kampüste, laboratuvarlarda yaptığımız şey. “Nasıl?” sorusuna cevap arar. Tabiat olaylarını gözlemler, veri toplar, hipotez kurar, deneysel yollarla test eder ve teoriler geliştiririz. Mesela, “Su neden 100°C’de kaynar?” sorusunun peşinden gider. Son derece nesnel (objektif), ölçülebilir ve tekrarlanabilir olmak zorundadır. Amacı, fiziksel evrenin işleyiş kurallarını anlamak ve teknoloji üretmektir.

İlim ise yalnızca dış dünyayı değil, insanı, kalbi, ruhu ve ahireti de içine alır. Kur’an’da geçen **“ilim”**, hakikate ulaştırıcı bilgidir. Bu kavram, çok daha bütüncül ve derin. Sadece **“nasıl”**ı değil, **“niçin?”** ve **“ne için?”** sorularını da sorar. İlim, laboratuvarın dışına çıkar; insanın iç dünyasına, ahlaka, metafiziğe, anlam arayışına da hitap eder. Bir Moleküler Biyoloji öğrencisi olarak DNA’nın yapısını öğrenmem **“bilim”**dir. Ama o DNA’daki muazzam dizilim, komplekslik ve bilginin kaynağı üzerine düşünmem, bu tasarımın ardındaki hikmeti anlamaya çalışmam **“ilim”**e bir adımdır. Yani ilim, bilgiyi değerlerle buluşturur.

Rabbimiz buyuruyor ki:

“De ki: Rabbim, ilmimi artır.” (Tâhâ, 114)

Demek ki aradığımız bilgi, bizi sadece dünyada başarılı kılmakla kalmamalı; Allah’a da yaklaştırmalıdır.

Kaynak farkı

• **Bilim:** Gözlem ve deneye dayanır, mikroskop ve teleskopla araştırır.

• **İlim:** Vahiy, akıl, kalp ve hikmetten beslenir. Aracı Kur’an, sünnet ve basirettir.

Tasavvuf ehline göre ilim, yalnızca kitap sayfalarında değil, kalpte doğan bir nurdur.

Bilim ve ilimin soruları

• **Bilim** **“Ne?”** sorusunu sorar:

Güneş nasıl doğar, nasıl batar?

Su nasıl kaynar?

• İlim “Niçin?” sorusunu sorar:

Bu düzen kime işaret eder?

Neden varız?

Kur’an’da ilim

Kur’an’da “ilim”, hakikate götüren bilgi anlamında geçer.

*“Allah’tan en çok alimler korkar.”
(Fâtır, 28)*

“Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” (Zümer, 9)

Özetlersek, bilim bizi aya götürür, ama ilim seni Yaradan’a yaklaştırır.

Böyle bir ayırım yapmak zorunda mıyız?

Çünkü modern dünyada “bilim” mutlak doğru olarak görülme eğiliminde. Oysa o, sadece metodolojik olarak tarafsız bir araçtır. Atomu parçalayıp enerji üretmek de bilimdir, atom bombası yapıp şehirleri yakmak da.

İşte tam da burada ilim devreye girer ve bize “Bu bilgiyi niçin ve kimin için kullanıyorsun? Bu eylemin ahlaki ve manevi sonuçları ne olacak?” diye sordurur. **İlim, bilgiye hikmet ve sorumluluk yükler.**

Öyleyse biz de Rabbimizin öğrettiği gibi dua edelim:

“Rabbim, ilmimi artır.” (Tâhâ, 114)